11.11.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö asiassa HE 111/2022 vp 2.11.2022

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavia edustajakanteita koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Edustajakannedirektiivi on osa EU:n Kuluttajat parempaan asemaan hanketta, jonka syynä oli tarve parantaa kuluttajalainsäädännön toimeenpanoa.

Kun elinkeinonharjoittaja

- **rikkoo** EU:n kuluttajalainsäädäntöä ja
- lainvastaisesta menettelystä aiheutuu kuluttajille **menetyksiä**,

säännösten tehokas täytäntöönpano edellyttää, että

- lainvastainen **toiminta saadaan loppumaan** ja
- kollektiiviset kuluttajamenetykset **hyvitetään**

Vaikutusarviointidokumentin SWD/2018/096 final - 2018/089 (COD) mukaan EU:n kuluttajasäännösten vastainen toiminta aiheuttaa merkittäviä kuluttajamenetyksiä ja vääristää kilpailua. Vaikutusarvioinnissa lähteenä olleen tutkimuksen[1] mukaan kuluttajamenetykset hyvitysten hakemisen jälkeenkin ovat ainakin 20 miljardia ja voivat olla jopa 58 miljardia. Niissä maissa, joissa oli hyvitysten hakemiseksi järjestelmiä, ne eivät EU:n selvityksen mukaan olleet tarpeeksi tehokkaita hyvitysten saamiseen kuluvan ajan, kustannusten ja prosessien monimutkaisuuden takia. EU:n vaikutusarvioinnin mukaan yksi kolmesta syystä kuluttajalainsäädännön rikkomiseen on se, että kuluttajien massahyvitystapauksissa ei ole tarpeeksi toimivia tapoja edistää hyvitysten toteutumista. **Siksi tarvitaan toimenpiteitä kollektiivisten menettelyjen parantamiseksi massahyvitysasioissa edustajakannedirektiivillä**.

Hallituksen esityksen mukainen malli ei Suomessa anna kuluttajille tosiasiassa parempaa kollektiivista hyvitysmahdollisuutta kuin nykyinen järjestelmä, mikä ei vastaa direktiivin tavoitteita. Hallituksen esitys pohjautuu ratkaisuun,

[1] European Commission, Consumers, Health, Agriculture and Food Executive Agency, Study on measuring consumer detriment in the European Union: executive summary, Publications Office, 2017, https://data.europa.eu/doi/10.2818/581911

jonka mukaan kuluttaja-asiamies jatkossakin joutuu hakemaan markkinaoikeudesta ensin kieltoa lainvastaiselle menettelylle ja sitten erillisessä ryhmäkanneprosessissa kuluttajille hyvityksiä aiheutuneista menetyksistä. Mahdollinen kielto ei mitenkään velvoita kuluttajamenetysten hyvittämiseen, vaikka kuluttajamenetykset olisivat määriteltävissä yksinkertaisesti ja toistuisivat samansisältöisinä kaikkien kohteena olleiden kuluttajien kohdalla, kuten asian laita on usein kuluttajamenetyksistä puhuttaessa.

Hallituksen esityksen malli ei toimi käytännössä kuluttajien eduksi menetysten hyvittämisessä. Prosessiekonomisesti valittu malli ei ole perusteltu. Kahden eri prosessin järjestelmä vie kantajalta aikaa ja resursseja. Kynnys ryhmäkanteen nostamiseen on iso, joten malli ei myöskään edistä yritysten vapaaehtoista sitoutumista hyvityksiin tarvittaessa. Kunkin kuluttajan on vielä erikseen ilmoittauduttava erikseen ryhmäkanteeseen mukaan.

Esitettyä jäykkää järjestelmää on perusteltu hallituksen esityksessä sillä, että sujuvampi ratkaisu merkitsisi muutoksia tuomioistuimia koskevaan lainsäädäntöön. Direktiivien täytäntöönpano merkitsee usein tarvetta tehdä muutoksia lainsäädäntöön. Kuitenkin markkinaoikeus on jo nyt toimivaltainen käsittelemään hyvitysasiaa kiellon yhteydessä esimerkiksi silloin, kun elinkeinonharjoittaja hakee toiselle elinkeinonharjoittajalle kieltoa hyvän liiketavan vastaisesta menettelystä tai kyse on tekijänoikeudellisesta asiasta tai liikesalaisuuksien käsittelystä.

> Hallituksen esitys HE 124/2012 sivu 20:
> *Kovin tarkoituksenmukaisena ei voida pitää myöskään sitä, että sopimattomasta menettelystä elinkeinontoiminnassa annetun lain mukaiset kieltoasiat käsitellään ja ratkaistaan markkinaoikeudessa, kun taas mainittuun (tavaramerkki-)lakiin perustuvat vahingonkorvausasiat kuuluvat yleisten tuomioistuinten käsiteltäviksi, mistä myös aiheutuu tarve asioiden saattamiseen vireille eri oikeuspaikoissa. - - riita-asioita koskevista erilaisista oikeuspaikkasäännöksistä aiheutuu lisäksi, että eri immateriaalioikeudellisia suojamuotoja koskevien asioiden käsittely joudutaan toteuttamaan joko samanaikaisina tai peräkkäisinä prosesseina eri tuomioistuimissa.*

Miksi tämä jo kertaalleen toteutettu malli ei toimisi kuluttaja-asioissa?

Verrattuna tilanteeseen ennen edustajakannedirektiiviä ainut muutos on se, että markkinaoikeuskäsittely keskeyttää vanhentumisen direktiivin piiriin kuuluvissa tapauksissa. Kielto- ja hyvitysasiat kulkevat edelleen kahtena eri prosessina eri tuomioistuimissa asian laadusta riippumatta hitaasti ja kalliisti.

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

11.11.2022

Luontevaa olisi, että jos sovintoratkaisua yrityksen kanssa ei synny ja kuluttaja-asiamies joutuu viemään lainvastaisen menettelyn markkinaoikeuden käsiteltäväksi, markkinaoikeus voisi samalla ottaa kantaa kuluttajille kuuluviin hyvityksiin.

Hallituksen esitys ei nykymuodossaan toteuta edustajakannedirektiivin tavoitteita. Esitetty järjestelmä ei toimi siihen tarvittavan ajan, kustannusten ja prosessien monimutkaisuuden takia eli **esitys rakentuu juuri niille seikoille, jotka EU:n mukaan heikentävät kuluttajien kollektiivisten menetysten hyvittämistä**.

Mika Hakamäki
johtava asiantuntija

Liite ppt-esitys

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ